

LITTERATUR

Karstein M. Hansen: *Livssyn og etikk. Teologi- og idéhistoriske analyser av bibeltexter. 179 sid. Ad Notam Gyldendal, Oslo 1999.*

Detta verk är främst tänkt som lärobok på universitetsnivå i (kristendomsdelen av) ämnet «Livssyn og etikk», som är en blandning av idéhistoria, kristendomskunskap, filosofi och religionshistoria. I nio kapitel behandlas följande: (1) skapelse tanken (grekisk och judisk), (2) Prästskriftens framställning av skapelsen, (3) Jahvistens skapelseberättelse, (4) «syndafallet», (5) Kain och Abel, (6) budet om kärlek till nästan i GT, (7) de tio buden, (8) bergspredikan, och (9) den barmhärtige samariern. Framställningen tar sin utgångspunkt i bibeltexter, och diskuterar deras teologiska (fr.a. etiska) aspekter. En stor portion elementär exegetik ingår. Det idéhistoriska momentet består inte enbart men främst av att skillnaden mellan hebreisk och grekisk tanketradition beaktas. Den teologihistoriska analysen innebär en kortfattad jämförelse mellan valda teologer, t.ex. från Augustinus via Luther till Lögstrup. Särskilt Lögstrup citeras ofta och gärna. Framställningen förutsätter inga förkunskaper i filosofi, exegetik o. dyl. Den är enkelt och lättfattligt skriven.

Den som har anledning att fundera över hur bibliska texter kan göras tillgängliga och attraktiva har här ett gott exempel. Utan att göra våld på texterna, lyfter Hansen fram aspekter som en modern svensk kan bejaka. Hansen skriver med engagemang och utan akademisk tråkighet, och framhåller en livssyn där omsorgen om varje medmänniska är central. Skapelsen och hela mänskligheten är i fokus, inte den lilla utvalda skaran av rätt troende. Det är ett tilltalande perspektiv, i alla fall för dem av oss som inte är «pietistiskt» fostrade.

Hansen ansluter sig till den skandinaviska (lutherska) traditionen av skapelsegrundad etik, medan den dygdetiska ansats som dominerar internationellt inte ägnas någon uppmärksamhet. Således talas om en universell, allmänmänsklig och naturlig etik (t.ex. s. 14f, 154). Det är problematiskt. Kan verkligen en skandinavisk protestant befinna sig i ett kulturellt vakuum och veta vad som är allmänmänskligt och naturligt? Och är den som har en avvikande etisk uppfattning inte mänsklig, utan t.ex. en djurisk vilde? En universalistisk (kristen eller humanistisk) etik med allmänmänskliga anspråk löper risken att bli etnocentrisk och kulturimperialistisk. Och vad värre är: Vi verkar leva i en tid när kärleken till nästan (för att inte tala om kärleken till fienden) är allt annat än naturlig. Vad hjälper det att säga att omsorgen om nästan är ett allmänmänskligt fenomen (s. 159), när alla illa behandlade

människor vet att det är lögn? Vad vår lidande mänsklighet behöver är fler kärleksfulla människor, kanske t.o.m. kvinnor och män som är så onaturligt kärleksfulla att också främlingen och fienden omfattas. Hur kan vi bli de goda människor vår nästa behöver? Denna (för dygdetiken centrala) fråga behandlar Hansen inte. Det är förvånande.

Valet av texter (Gen. 1–4, helighetslagen, dekalogen, bergspredikan, den barmhärtige samariern) kan man också fundera över. Vad hade hänt om Hansen tagit sin utgångspunkt i profeterna, Paulus och Uppenbarelseboken? Kanske hade det blivit nödvändigt att penetrera förhållandet mellan etik och religiös tradition djupare? Hade behovet av en kritisk inställning till både samhälle och «kyrka» blivit tydligare? Hade «det allmänmänskliga» som kategori blivit mer problematisk?

I ljuset av den engelskspråkiga etiska diskussionen är Hansens framställning inte helt övertygande (som jag antytt ovan). Det förtar inte bokens styrka, nämligen dess lättillgängliga och teologiskt relevanta analyser av centrala bibeltexter, där den västerländska idé- och teologihistorien ger referenspunkterna.

Olof Bäckersten

Elisabeth Schüssler Fiorenza: *Rhetoric and Ethic: The Politics of Biblical Studies. 220 sid. Fortress Press, Minneapolis 1999.*

Elisabeth Schüssler Fiorenza är välkänd. Hennes till svenska översatta *Hon får inte glömmas* (1992) har diskuterats i studiecirklar i församlingshemmen. Nästan alla teologistuderenter har läst något av henne. Internationellt hör hon till en av de oftast omnämnda. Hon är mycket produktiv och inspirerar också andra att skriva, t.ex. i det stora feministiska kommentarverket *Searching the Scriptures* (1993–94).

Man lär sig att känna igen de produktivas tankar och kan ibland tycka att man läst den nya boken förut. Ändå har det ett värde att Elisabeth Schüssler Fiorenza i *Rhetoric and Ethic* har samlat flera tidigare publicerade artiklar och lite nytt material under ett tema med en gemensam utgångspunkt.

Utgångspunkten är den högtidsföreläsning Elisabeth Schüssler Fiorenza höll 1987 som president för det ansedda sällskapet *Society for Biblical Literature* (SBL). Hon var den första kvinnan med detta prestigefylla uppdrag och hon valde ämnet Bibeltolkningens etik. Hon gick igenom tidigare högtidsföreläsningar